

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiunea
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Un monument.

Paul Tempea, o marcantă figură preotească din Banat, a încetat din viață. Ca preot s'a distins prin zelul său pastoral și prin probitatea vieții sale casnice.

Biserica l'a distins cu titlul de vicar proto-popesco și l'a chemat la catedra teologică din Arad. Sufletul său însă a dorit liniștea familiară. Toracul eră familia lui cea mai estinsă și casa părintească familia proprie.

Și într'una și în alta stăpânea duhul păcii. Și acel duh a împodobit bisericile și școlile frumoase din Torac, spre mărirea lui Dumnezeu și a neamului românesc; iar casa părintească, în care doi preoți octogenari: Tempea cel bătrân, tatăl răposatului și părintele Suciuc tatăl doamnei, cei ce zi de zi își făceau vizitele reciproc, erau cu drag serviți la bătrânețele lor de fiu și fiică, respective ginere și noră, totul îți făcea impresia unei familii sfinte. Cultul iubirei de biserică și neam eră hrana sufletească a acestei senile familii.

Doamna Anastasia Tempea, preoteasa acestui sanctuar familiar, rămasă singură în văduvie, imediat ridică peste mormântul adoratului soț și părinți monumentul peren al iubirei de biserică și neam: 40.000 coroane dăruiește fondului pentru înființarea episcopiei în Timișoara; 40.000 coroane pentru alumneul ortodox-român din Timișoara și 2000 pentru parohia Toracului.

Ne închinăm înaintea acestui monument ridicat memoriei amicului nostru și mării neamului românesc, de generoasa doamnă, Anastasia Tempea născută Suciuc, care »partea cea mai bună și-a ales« pentru eternizarea numelui ce poartă.

Jertfa și rugăciunile sunt centrul cultului. Jertfa s'a adus din prisosință, posterității îi rămân rugăciunile pentru sufletele celor ce au adus jertfa. Doamna Tempea n'a rămas singură, ea a devenit mama copiilor săraci, suplinește providența divină pe pământ și a pus piatră fundamentală la noua cetate sfântă ce se plănuește în Timișoara.

Și noi, Românii, primim astăzi nu numai o moștenire pentru întărirea așezămintelor noastre bisericești și culturale, ci primim și o întărire a credinței, că sentimentul de conservare atât de pronunțat la poporul nostru își are rădăcinile sale în familie, unde este cultivat de cătră femeia română. Și aceasta întărire a credinței este un neprețuit capital moral pentru noi, căci ne învață să purificăm moravurile familiare, să sfințim viața familiară și prin jertfe să concurgem la întărirea așezămintelor înființate pentru educarea femeii române.

Pcterea noastră este în noi; să ne cultivăm dar familiile în sprijinul bisericii noastre naționale și vom avea viață de veci, precum vecinică este ea întru instituțiunile ei dumnezeiești. Tot universul e un șir de schimbări, aceasta esplică schimbarea instituțiunilor omenești, numai Dumnezeu este acelaș în eternitate neschimbat existând, ca și un prezent infinit, în biserică sa, prin darurile sale sanctificatoare, cari ca și un izvor viu, vecinic revarsă lumina înțelepciunii și a iubirei de oameni prin »cei ce stau în casa Domnului«. Fundațiunile, câte s'au făcut în sinul bisericii ortodoxe-române dela epoca Șagunaiană încoace, sunt dovadă, că viu este sentimentul iubirei de neam în biserică ortodoxă română și el ne dă roadă multă, căci scris este: »dragostea toate le împlinește«.

R. Ciorogariu.

Introducerea noului protoprezviter al tractului Peșteș.

Prin trecerea în binemeritata penziune a protoprezviterului Teodor *Filip*, scaunul acestuia a devenit vacant; iar acum, după premergerea condițiilor și formelor legale, a fost îndeplinit, Luni la 22 Octomvrie v. c. prin instituirea canonică alui *Alexandru Muntean*, fost paroh în Cherechiu.

La datul indicat, și anume în decursul liturgiei, oficiate în biserica parohială din *Tinod* de parohul *Velentei*, *Andrei Horvath*, ca comisar consistorial, asistat de noul protoprezviter și de parohul *Bratcei Ștefan Domocoș*, fost administrator protopopesc, a avut loc, între formalitățile obicinuite, instalarea.

Remarcăm cu deosebire demnitatea, cu care a decurs d'a 'ntregul instalarea.

Dupăce comisarul consistorial a adresat întâi în genere o alocuțiune potrivită către cei prezenți, cetind apoi circularul P. S. Sale Domnului Episcop adresat clerului și poporului din tract, precum și singhelia, — se adresează noului protopop, punându-i la inimă soarta tractului în genere și dându-i povețe, pentru împlinirea misiunii, spre a promova binele obștesc, iar la urmă îi predă sigilul oficiului protoprezviteral și singhelia dela arhiereu, între viile aclamări ale celor prezenți.

La rândul său, noul protopop urcă amvonul pentru a-și desfășura cuvântarea-program. Era momentul încordatei așteptări din partea tuturor, de a afla »credeul« fitoarei activității a noului șef tractual.

Cuvântarea, pătrunsă de emoțiune la tot cuvântul, a făcut adâncă impesie de bine asupra ascultătorilor mișcați și ei, până la lacrimi unori, prin fondul și predarea cuvântării. (O pun la dispozițiunea Onoratei Redacțiuni în întregime.)

Insufiețite aclamări de »să trăiască« au acoperit »amin«ul cu care s'a închiat cuvântarea program. Manifestația aceasta, deși de moment, dar mai ales comentarele favorabile ale tuturor celor prezenți, lasă a conchide la nădejdea de bine a tuturor, că tractul și-a aflat șeful dorit și demn.

După încheierea s. liturgii au urmat recepțiunile clerului tractual, condus de fostul administrator, și a învățătorimei în frunte cu inv. Avram Igna din Ineu. Cuvânt de iubire și încurajare a fost cuvântul, ce l-a adresat lor noul protopop, în casa parohului G. Morărescu.

Bucuria generală s'a reoglindat însă mai ales cu ocaziunea banchetului, dat în *Aleșd* în onoarea noului protoprezviter, nu numai în toastele

ridicate în onoarea P. S. Sale Dlui Epp. dieezan, a vicarului eppesc V. Mangra, a sărbătoritului și a altora din cei prezenți, fie ca reprezentanți ai tractului fie ca oaspeți veniți unui din depărtări, dar mai vârtos și prin telegramele so-site, de pela frunțași ai vieții noastre bisericesti și dela amici personali ai noului protopop, ca tot atâtea semne ale adheșiunii și ale nădejdlor de bine, legate de persoana acestuia.

Din adins ne oprim aci după espunerea făcută de astfel numai în liniamente generale, și dorim ca nădejdlile de bine să începem a le vedea, rând pe rând și cât mai în curând, întrupate.

Cuvântul de instalare al protoprezviterului Alexandru Muntean.

Venerate D-le comisar consistorial!

Iubiți în Hristos frați!

Iubit popor!

Cu darul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, în urma încrederii organelor chemate, corespunzând tuturor recerințelor legii, în cadrele constituțiunii noastre bisericesti, m'am prezentat aici pentru a luă asupra-mi sarcina apostoliei, în calitate de protoprezbiter al de Dumnezeu binecuvântatului tract al Peșteșului.

Adâncă smerenie cuprinde ființa mea în acest ceas! Ochii sufletului, toate bătăile inimii mele se îndreaptă la Tronul Tatălui ceresc, alungând toată »fala, imprudența și patima«, (Clemente epist. I. c. Cor.) pentru a primi darul sfântului Duh, — care pretutinde-ne fiind, să plinească, din vistierul bunătăților, slăbiciunile trupului, și dând viață hotărârilor mele celor pentru înălțarea noastră morală, să se sălășluiască în sânul nostru pacea bunăvoitoare și dragostea evangheliei Domnului.

Adâncă smerenie mă cuprinde și pentru cuvintele înțelepte, cari mi le-ați rostit acum cu atâta căldură, într'un elan atât de nobil de însuflețire, ca mandatar al P. S. Sale și V. C. par'că voidnd a-mi strecura în suflet convingerea, că numai întru ostenele lucrând, — o să pot răspunde cu vredicia chemării spre a satisface tuturor nădejdlor puse în modesta mea persoană.

Cum voi putea oare purta, alături de cinstea înaintării, îndoita sarcină, ce mi-se pune pe umeri, când chemat sunt a privi la cele cerești, pentru ca de acolo să i. u darul pentru cele pământesti? Cum voi slugi în altarul Domnului, cum voi pomeni cum voi lăuda și preamări numele Lui, cum voi împreuna cu rugile confrăților preoți însoțite de ale iubitului popor din tractul Peșteșului, rugile mele, — ca să ne pătrundem cu toții de rostul ce-l avem în lume, de ființa noastră creștinească, de caracterul neamului nostru, pentru ca să plouă asupra tuturor ploaia darurilor, a

milelor celor bogate, a îndurării dumnezeiești, ca în toate zilele vieții acesteia să umblăm însoțiți de îngereasca povață a celui de sus? Cum??

Așa, că scobori-mă-voi în adâncurile mele sufletești și cerca-voi cu judecată dreaptă, am oare razim în sfânta scriptură, în trecutul bisericii, în însăși viața mea de până-acum, pentru a fi cu demnitate protopop în tractul Peșteșului?!

După cercetarea obiectivă, văd, că Sfânta Scriptură, la Matei Cap. 5 v. 13 zice, — îndată după fericiri: „Voi sunteți sarea pământului!“ continuând, la același Cap v. 14 „Voi sunteți lumina lumii“; ear la v 16: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri!“

Din o privire generală asupra istoriei Bisericii noastre, începând dela cel mai clasic model al legii nouă, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, și până la cel din urmă dintre apostoli, mucenici, patriarhi, Arhieriei și preoți, dobândesc convingerea, că la treapta apostoliei, a vestirii cuvântului, a săvârșirii faptelor morale-creștinești, trebuie să fie cineva ales de Dumnezeu, ca să poată lucra și să aducă roadele virtuții între frații săi!

Și făcând o reprivire asupra chipului cum am devenit preot, felul, în care am slugit altarului, — nu voi grăbi să mă laud, — căci „voiu veni întru vedeniile și descoperirile Domnului“, ei voiu prinde curaj și virtute, voiu pleca genunchii înaintea Domnului, mă voiu ruga neconținut cu lacrimi și voiu plânge — nu de frică fățarnică, ci de bucurie sufletească, de mândrie creștinească, de dor înalt, — de a lucra cu frații preoți și învățători, de a îndruma în armonie, cu ajutorul comun al inteligenței iubitelui popor al acestui tract, pe cărările vieții virtuozăse, — pentruca și prin aceasta să se cunoască, să se preamărească prea sfânt numele Domnului și să dobândim cununa dreptății și viața de veci.

Văd și înțeleg drumul, ce am a-l străbate, viața întreagă, pentru a-mi vedea visul cu ochii și idealul atins!

Nu mă înspăimântă însă nimic, pentrucă voi fi blând cu dreptate, ear de cei blânzi eată ce zice Domnul (Isaia 66.2). „La cine voi privi, decât la cel blând și așezat și la cel ce se teme de cuvintele mele?!“

Dreptatea și adevărul ca doi sori vor lumina activitatea mea, voi privi totdeauna cu drag la toți acei factori, cari în aceasta direcție, deja de mult, au făcut exemple vrednice de urmat, aceia cari conform sfintei scripturi, prin dreptatea lor, au căutat a-și face cale în împărăția cerurilor! Evangelistul Matei C. 5 v 20 zice: „De nu va întrece dreptatea voastră cu mult pe acea a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor“.

În vederea acestui credeu al sufletului meu, nu cu mâni tremurătoare, ci cu braț vânjos iau asupra-mi toiagul păstoriei, ca protoprezbiter, în speranța, ca toți cei cari au parte activă în afacerile tractului o să-mi

întindă mână de ajutor, — în urma binemeritatului meu antecesor P. O. D. Teodor Filip și-mi vor înlesni munca, la care am fost chemat.

În fine mulțumind Prea Sfințitul nostru Episcop diecezan pentru actul promovării canonice, Venerabilului nostru Consistor al districtului oradan, în frunte cu Pre Cuvioșia Sa dl vicar Vasilie Mangra, venerabilului domn comisar pentru ostenelele alegerii și instalării mele: cu inima înfrântă, cuprins de pietate, ridic ochii mei la Tronul Părintelui cerese și umilit mă rog:

Tatăl nost, cerese și sfânt,
Rog ascult'al meu cuvânt,
Numele-Ţi să se sfințească
Voia Ta să se 'mplinească
Ca în cer — și pe pământ;
Pânea noastră dă-ne-o astăzi,
și ne iartă din păcate,
Cum iertăm și noi, Părinte,
Ori-și-cui ca unui frate, --
Nu ne duce în cercare
Și ne scapă de pierzare!
— Amin!

Rugăciunile călătoriei *)

Motiva la proscomidie.

Doamne Isuse Hristoase Dumnezeul nostru primește jertfa aceasta întru iertarea păcatelor robului tău Prea Sfințitului Archiepiscopul și Mitropolitul nostru *Pavel* și blagoslovește călătoria lui și trimite lui precum robului tău *Tovie* oarecând inger de pace de călătorie și povățuitor păzindu-l, apărându-l și nestricat păzindu-l pre dânsul de toată incungiuirea cea rea și cu pace și cu sănătate și cu bună întâmplare întorcându-l. Ca și pentru aceasta să să proslăvească, întru dânsul de mare cuvântă numele Tău.

Întru începutul Dumnezeestii liturgii:

Pentru ca să miluiască pre robul său Prea Sfințitul Archiepiscopul și Mitropolitul nostru *Pavel* și să i-să ierte toată greșala cea cu voia și fără de voia și să să blagoslovească călătoria lui, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să trimită lui inger de pace de călătorie și povățuitor, păzându-l, scutindu-l, apărându-l și nestricat păzindu-l de toată incungiuirea, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să-l acopere pre dânsul și nestricat să-l povățuiască de toate sfaturile și încungiuirile vrășmașilor și fără de pacoste să petreacă și să să întoarcă, Domnului să ne rugăm.

*) După manuscriptul din 1757. Vezi „Bis. și Școala“ Nr. 31 a. c. Rugăciunea e făcută probabil de episcopul Sinesie dela Arad pentru mitropolitul dela Carloveș *Pavel Nenadovici*.

Pentru-ca fără de nevoie și călătorie de pace, și cu bună întâmplare întorcere cu sănătate intru tot blagocestie dându-i-se lui, Domnului să ne rugăm.

Pentru-ca să-l păzască pre dânsul nevătămat și ne surpat de toți văzuții și nevăzuții vrășmași, și de supărarea oamenilor vicleni, Domnului să ne rugăm.

Pentru-ca să blagoslovească bun gând al lui și cu bună întâmplare cătră folosul sufletesc și trupesc să facă cu darul său, Domnului să ne rugăm.

După văhod, Tropar glas 8.

Cale și adevărul ești Hristoase, inger de călătorie acum robului tău, precum lui Tovie oare când, trimite păzându-l nevătămat cătră slava ta de tot răul, intru toate bunele întâmplări apărându-l cu rugăciunile Născătoarei de D-zeu, unele iubitoriile de oameni.

Condac glas 2.

Mântuitorule cela-ce ai călătorit cu Luca și cu Cleopa în Emaul, călătorește și acum cu robul tău, celuice vrea a călători, de toată încungiurarea izbăvindu-l pre dânsul, că toate ca un iubitor de oameni le poți celea ce vrei.

Prochimen glas 4.

Arată-mi Doamne calea intru care voiu merge.

Stih.

Scoate-mă dela vrășmașii mei.

Apostol zăc. 20.

Alliluia.

Stih.

Dela Domnul pașii lui să-să îndrepteze.

Evangelie dela Ioan zăc. 47. După evanghelie, ecteniile :

Doamne cela ce îndreptezi pașii oamenilor caută cu milostivire spre robul tău, Prea sfințitul arhiepiscopul și mitropolitul nostru Pavel și iertându-i lui toată greșala, cea cu voe și fără de voe, blagoslovește bun gând al sfatului lui și intrările și eșirile îndreptează cu călătorie, cu dedânsul ne rugăm ție, auzi-ne și ne miluește.

Doamne cela ce ai slobozit cu mărire pre Iosif, din răutatea fraților lui, și în Egipt pe acela l'ai povățuit și cu blagoveștenia bunătății tale l'ai făcut intru toate cu bună întâmplare și robului tău acestuia vrând a călători blagovește'l și călătoria lui, fără de turburare, și cu bună întâmplare o fă, rugămu-ne-ție auzi-ne și ne miluește.

Cela-ce ai trimis pre Isac, și lui Tovie inger de călătorie, și acelora călătorie și întorcerea lor pacinică și că bună dobândă i-ai făcut, și acum trebuindu-le inger de pace, trimite robului tău, ca să-l povățuiască pre dânsul la tot lucrul bun, și să-l izbăvească de vrășmașii cei văzuți și nevăzuți, și de toată încungiurarea cea rea. Și sănătos și cu pace și cu bună

dobândă cătră slava Ta să să întorcă, cu deadânsul ne rugăm ție, auzi-ne și ne miluește.

Cela-ce cu Luca și cu Cleopa în Emuaus ai călătorit și cu veselie în Ierusalim a se întorceri cu prea slăvita Ta cunoștință i-ai făcut, călătorește cu darul tău și cu dumnezeiasca blagoslovenie acum robului tău acestuia, noi cei ce ne rugăm ție, cu de-adânsul și intru tot fapta bună cătră slava prea sfintului tău nume. Bine sporește cu sănătate și cu bună dobândă păzindu-l și întorcerea cu veselie la vreme de bună treabă. Ca intru tot înduratăului bun dăruitor, rugămu-ne ție de grabă ne auzi și ne miluește.

Priceasna :

Știe Domnul calea nevinovaților și moștenirile lor în veac.

Latinitatea limbei române

de

Iosif I. Goldiș,

fost profesor gimnazial și Episcop gr.-or. român al Aradului, traducere liberă de : Alexandru Munteanu al lui Vasilie preot gr.-or. român.

(Urmare)

Mai departe, că din latinescul : *dominus ille*, limba română a format mult mai natural vorba : *domnul*, decât, de pildă, italianul, care zice : *il domino*.

Cu alte cuvinte, aceasta este o nouă dovadă despre latinitatea limbei române.

Deci și sub acest raport, limba română ocupă loc de mijloc între cele-l-alte ale iei surori, respective, stă mai aproape de limba latină, căci pe câtă vreme în limba italiană, franceză și cele-l-alte surori găsim articolul în mod independent la început, pe-atunci în cea română se aplică la sfârșitul vorbelor și îmbrățișat cu ele; iar în limba latină se conzideră ca neexistent, pentrucă atât de mult s'a contopit în nume și tocmai la sfârșitul vorbelor, cum dat ne este s'o constatăm aceasta în limba română de azi.

Articolul tuturor limbilor surori de origine latină este, în esență, una cu pronumele *ille*.

Conceptia aceasta se bazează pe analogia împrumutată din literatura latină, unde pretutindeni, în formele declinațiunilor, se prezintă curat urmele pronumelui *is*, sinonim cu *ille*.

De-alt-fel putem costata cu toată siguranța temeinic — din forma cuvintelor limbilor latine surori, cari odinioară alcătuiau limba poporală italiană și au servit ca material formării limbei literare latine precum și din urmele conziderabile, rămase la scriitorii clasici latini, — că la începutul desvoltării sale literare, limba latină n'avea terminațiunile : *is, es, us, um* etc., pentrucă acestea s'au adaos prin scriitorii latini numai mai târziu.

Dar limba română sau valahă de astazi ne prezentă, în șirul număralelor și pronumelor esemple corespunzătoare chiar și din declinațiunile vorbelor cu terminațiunea în *is*; așa d. e. unu, unui, una, unei, unor, mulți, multor; care, cărui, cărei, căror etc.

Es. 1. latinește : *Domin'ii și ei-domineî, domini, românnște : domniî.*

2. lat. menseae-mensae; rom. mese.

3. lat. color-eius-coloreis-coloris; rom. colorei, sau colorii, etc.

Așa dar împrejurarea, că articolul român fără privire la întrebuintărea lui, în esență, e identic cu cel al limbilor surori, dovedește în chip incontestabil neîndoios înrudirea limbii române cu celelalte de origine latină; ear faptul, că în limba română articolul nu se pune totdeauna la începutul cuvintelor, ca d. e. în declațiunile numelor proprii bărbătești, ci se aplică în urma lor și îmbrățișat cu ele, este iarăși o dovadă, că în familia limbii latine, cea mai aproape de mamă e limba română.

Așadar, singură limba română, între surorile neolatine, și-a păstrat forma declinațiunii limbii latine.

Întrădevăr-observă F. Bopp¹⁾ este vrednic de re-marcat, că unele limbi, cari trăesc și azi în gura poporului au păstrat, ici colo, forme de-acele ale idiomului antic limbistic, pe cari popoare mai bătrâne (în cultuă) deja de mult le perduseră.

Dar pre cum zice Diez²⁾, înrudirea cea mai d'aproape a limbii române cu latina se invederează și din faptul, că prin abatere dela limbile neolatine, după verbele: *habere* (avere) *tenere* (ține), aplică fără de articol obiectul ce apare, în chip esențial, ca adjectiv al subiectului, d. e. ea are nas frumos, italienește: *ella ha il naso formoso*.

Articolul nedeterminat: un, ua (o) se folosește, de asemeni mult mai rar în limba română decât în celelalte ale ei surori (Diez III. 21).

În limba română toate numele se termină în: *a u sau e*. es: mama, leu, frate.

lui *a* corespunde în plural *e*
 lui *u* " " *a, e, i* (ri)
 lui *e* " " *i* și *e*, litere finale, terminațiuni.

În limba română, conform acestor litere finale, *a, u* și *e*, avem trei forme de declinațiune.

Contopind acum cele 5 declinații latine în trei, după norma limbilor neolatine. (Diez II. 16) și în special, ca cea italiană, numărul plural are și el numai trei terminațiuni: *a, e* și *i*. (Diez II. 26)

Gen feminin I decl. sing. mama, plur. mame;

Gen bărbătesc II decl. sing. pomu, plur. pomi;

De genul neutru³⁾ " " scaunu, " scaune

" " " " " os " osa

" " " " " cercu " cercuri

" bărb. III " " frate " frați

" fem. " " " parte " părți

" neutru " " " nume " nume

Atât prin determinarea mai de-aproape a numelor, cât și prin formarea cazurilor, articolul joacă un rol foarte important.

Declinația se face așa, că articolul se aplică atât în numărul singular, cât și în numărul plural la sfârșitul numelor; în acest caz apoi *u* final scurt sau mut dela numele aparținătoare declinații a II-a se aude înțreg, ca în franțuzește *e d. e.*

	I decl.	II.	III.
Sing. N.	Domn-a,	Domnu-l,	Frate-le,
"	G. Domn-ei,	Domnu-lui,	Frațe-lui
"	D. Domn-ei,	Domnu-lui,	Frate-lui
"	A. (pre) Domn-a	Domnu-l,	Frate-le,
"	V. Domn-ă,	Domnu-le,	Frate.

¹⁾ Vergleichende Gramatic der Sanscrit, Zend, etc. IV. r.

²⁾ III. 35.

³⁾ Respective sunt de genul amestecat, întru-cât în singular primesc articolul bărbătesc, iar la plural pe cel femeesc.

Plur. N.	Domne-le,	Domni-i	Frați-i
"	G. Domne-lor	Domni-lor,	Frați-lor
"	D. Domne-lor	Domni-lor,	Frați-lor
"	A. (pre ¹⁾ Domne-le	Domni-i,	Frați-i
"	V. Domne-lor,	Domni-lor	Frați-lor.

Este deci evident din acest exempl că articolul în limba română se aplică de regulă la sfârșitul numelui și se întrebuintează contopit în aceasta; mai rar însă îl vedem, în unele provincii, înaintea cuvintelor, ca d. e. în Bănat, când suplinește pronumele personal: *cel, cea*, care în limba română are un rol de articolu secundar. Din punctul de vedere al importanței însă, declinațiunea română corespunde celei latine, ear în ceea-ce privește forma, este identică declinațiunilor celor-e-ale limbii surori.

(Va urma).

CRONICA.

† Ioan Groza sen. A-bea a trecut un an de zile, decând s'a mutat la cele vecinice Ioan Groza jun. protoprezbiterul Hălmagiului, fiul e-meritului Ioan Groza sen. fost protopop al ace-luiași tract, și neconsolatul bătrân urmează fiu-lui său, trecând în locașul vecinicii.

Venerabilul bătrân a slugit 52 ani sfintei noastre biserici, ca preot, protopop și asesor consistorial; și a fost în mai multe rânduri dis-tins cu încrederea clerului pentru a-l reprezenta la Sinodul eparhial și Congresual național bise-ricesc.

Dumnezeu să-l odihnească, și să trimită mân-găerea sa întristatei familii.

Din partea jalnicei familii am primit urmă-torul necrolog:

Vasilie Groza, funcționar la Căile ferate ro-mâne ca fiu, în numele său și a surorilor, unchi-lor precum și a numeroșilor consângeni, cu inima frântă de durere anunță adormirea în Domnul a iubitului lor tată, respectiv frate, unchiu și con-sângean, *Ioan Groza sen.*, pprezb. emerit al Hăl-magiului și asesor consistorial, membru funda-tor al »Astrei« etc., întâmplată la 30 Oct. (12 Noemvrie) 1905, la orele 9 a. m., după scurte suferințe și împărțit fiind cu S. Taine ale mu-ribunzilor în etate de 75 ani, în al 40 an de protoprezb. și al 52 an al preoției. Rămășițele pământesti ale defunctului s'au înmormântat în cimitirul gr.-or. din loc, la 1/14 Noemvrie a. c. ora 1 d. a. Fie-i țărâna ușoară și memoria bi-necuvântată! Hălmagiu, 30 Oct. (12 Noev. n.) Vasilie Groza Octavia m. Venter, Ana m. Lazar, ca fiu și fice. Nicolae Groza, George Groza, Sa-

¹⁾ Părțiceaua pre se folosește numai la persoane.

veta m. Leuca, Ana m. Budugan, ca frați și surori. Văd. Melania Dr. Groza C. Valeria Groza V. Alexandru Filip și soția, Gavril Venter Cornel Lazar, ca nurori și gineri.

Prelegeri publice. Despărțământul Sibiiu al „Asociațiunii” va organiza în cursul iernii mai multe conferențe publice „cari să fie pentru societatea română nu numai întruniri de plăcută distracție, ci să-i deschidă și o priveliște în câmpul diferitelor chestiuni de interes românesc.” Însemnătatea conferențelor publice românești în situația prezentă e indiscutabilă. La noi oare nu s'ar simți trebuință de așa ceva?

Statuia lui Gladstone. În Londra s'a desvelit frumoasa statuie a celui mai mare politician liberal din Anglia, a lui William Ewart Gladstone. Poartă vestmântul solemn de cancelar al erariului, ear' la picioarele lui stau figurile frățietății, culturii, străduințelor și curajului. S'au rostit discursuri.

A apărut Nr. 11 din revista „Junimea Literară” cu următorul sumar: Basmul iubirei (versuri) B. Lucescu. O hotărre, schiță Liviu Marian Voina, baladă populară R. Fl. Marian Cum scriu străinii despre noi George Tofan S. Beuca-Constineanu Mă întreabă (versuri) Rotică Octavian Goga V. M. Dări de samă — Cronică G. Codreanu și I. I. Nistor Notițe bibliografice Nr. Redacția și administrația: Suceava (Bucovina) strada Sturza Nr. 655.

Poșta Redacției.

Părintelui D. Voniga. „Răspuns la nește reflexiuni”, ce ne-ai trimis litografiat, se va publica, dacă admiți să se elimineze invecivele îndreptate fără nici un motiv, argumentație și teme, atât contra Redacțiunii noastre, cât și contra autorului articolului „Reflexiuni la etica creștinească a pr. D. Voniga”.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de capelan lângă deficientul preot Iosif Lăzărescu din **Gruin**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termin până la **21 Noemvrie** v. a. c.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. Jumătate din sesiunea parohială de 23 jugere. 2. Jumătate din venitele stolare uzuale. 3. Jumătate din întregirea dela stat așa însă, ca și dânsul să împartă congrua sa în două cu parohul.

Reflectanții, petițiile au să le instrueze conform Statutului Organic și regulamentelor în vigoare și în termenul concursual să le adreseze, pe calea oficiului protoprezbiteral din Belinț (Bélinecz, Temes megye), comitetului parohial din Gruin, având a se prezenta într'o Duminecă sau într'o sărbătoare în sf. biserică

de aici, spre a și arată desteritatea în cântare și tipic, eventual în oratorie și în oficiul dumnezeesc.

Gruin, în 1/14 Noemvrie 1905.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine: *Gerasim Sârb* protoprezbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Bălaia** pprezbiteratul Peștes se escrie concurs cu termin de alegere pe **20 Novembre** v. (3 Decemvre n.) 1905.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1) Casa parohială cu un intravilan; 2) Bir preoțesc dela 80 Nri de casă câte 1 vică parte grâu parte cucuruz prețuit à 2 cor., de tot 160 cor.; 3) Dela 80 Nri de casă câte 1/2 zi de lucru în preț de 22 cor.; 4) Stolele usuale după calcul mediu 80 cor.; 5) Intregirea dotațiunii preoțești din vistieria statului pentru preot fără 8 clase în suma de 497 cor.; 6) 8 jughere pământ arător prețuit în 80 cor.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie să-și trimită recursurile ajustate conform Regulamentului pentru parohii, adresate comitetului parohial din Bălaia oficiului pprezvitel în Brátka până la 17 Noemvre v. (30 Nov. n.) 1905, iar dânsii să se prezinte în Sf. Biserică din loc pentru a-și arată desteritatea în celeritate.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ștefan Domocoș*, adm. pprezvitel.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din **Bălaia**, pprezvit. Peștes, se escrie concurs cu termin de alegere pe **20 Novembre** v. (3 Dec n.) 1905.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt: 1) Cvarțir liber corâspunzător și grădină; 2) Salar repartitiat pe 10 Nri de casă à 60 fl., de tot 66 cor.; 4) 2 jughere pământ arător prețuit în 70 cor., și fânăț prețuit în 40 cor., de tot 110 cor., după care contribuțiunea o va solvi alegândul învățător; 5) Stolele cantonale 30 cor.; 6) Intregirea salarului dela stat până la 800 cor.. în suma de 500 cor. Se observă, că salarul până la suma de 600 cor., este întregit din vistieria statului în suma de 300 cor.

Recurenții vor avea să-și înainteze recursurile lor ajustate cu documentele de lipsă și adresate comitetului parohial din Bălaia, oficiului pprezv. în Brátka până la 17 Noemvre v. 1905, iar dânsii să se prezinte la Sf. Biserică din loc pentru a-și arată desteritatea în cântarea bisericăscă și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ștefan Domocoș* adm. pprezvitel.

—□—

2—3

Calendarul diecezan pe anul comun 1906.

În editura tipografiei diecezane gr.-or. române a Aradului e deja gata și se poate avea și procura atât

dela administrațiunea tipografiei diecezane, strada Révay Nr. 10, cât și dela librării, cu prețul de **40 fileri**.

La comande peste 10 exemplare 20%⁰ rabat expedate franco.

Se estinde **pe 15 coale** tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, calendar economic, șematismul mitropoliei gr.-or. rom. în general și al diezei Aradului în special, cronologia pe anul 1906, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile etc. Genealogia caselor domnitoare, târgurile din Ungaria și Ardeal, instrucțiuni postale și telegrafice etc. iar în partea literară:

Datini și obiceiuri la nuntă, de Petru Vancu. Din bătrâni de Maria Cioban. Din luptele vieții de I. Groșorean. Românce dela Grivița de V. Alexandri. Cine a adus sărăcia în lume de Leon Tolstoi. Podul înalt de St. O. Iosif. Insula șerpilor de Carmen Sylva. Cine-i Nuhăm? de Th. D. Speranță. Boerașul de I. Pop Reteganul. Cântec de Maria Popovici. O zi de Duminecă la sate de P. Popa. Doine și Hore de Vasile Sala. Povestiri de Gh. Tulbure, Plugarii de Octavian Goga. Din viața noastră de Petru E. Papp. Economie: Cultura cânepei, Protejarea paserilor, Sfaturi economice, Sentințe, glume și anecdote. Inserate și reclame

Il recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, căci în calendarul acesta pe lângă **preț de 40 fileri** află și o carte de lectură prețioasă și plăcută.

In depozitul

tipografiei diecezane gr.-or. române din Arad str. Révay Nr. 10, se află următoarele cărți:

Convorbiri între un cercător și un incredințat, asupra ortodoxiei bisericeii orientale, de Filaret mitropolitul Moscvei — prețul 1 cor.

„**Abc**“, carte de cetire pentru elevii clasei I de I. Moldovan, N. Ștefu, N. Boșcaiu, I. Groșorean, și P. Vancu, învățători, Ediția V-a cu ortografia academiei. Prețul 40 fil.

Carte de cetire, pentru elevii cl. a II-a de: Iuliu Groșoreanu I. Moldovan N. Boșcaiu, N. Ștefu, P. Vancu învățători, Ediția a III-a cu ortografia academiei. Prețul 40 fil.

A treia carte de cetire, pentru cl. superioare ale școalei populare de: N. Ștefu, I. Groșorean, I. Moldovan, N. Boșcaiu și P. Vancu, — ediția I cu ortografia academiei. Prețul 60 fil.

Istorieoare religioase-morale și momente din viața lui Iisus I Carte de religieune pentru școalele populare. ediția a III-a, de Dr. P. Barbu prețul 30 fil.

Istorieoare biblice II carte de religieune pentru școalele populare. aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu ortografia academiei. Ediția III-a de Dr. P. Barbu — 30 fil.

Istorieoare bisericești III carte de religieune pentru școalele populare Aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or. rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu

ortografia academiei. Ediția III de Dr. P. Barbu — 30 fil.

Catehism IV-a carte de religieune pentru școalele populare, aprobată de Ven. Conzistorii din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu ortografia academiei. Ediția V-a de Dr. P. Barbu — 40 fil.

Curs practic de limba maghiară pentru 6 clase ale școalelor primare de Iuliu Vuia. Aprobată de Ven. Conzistor din Arad. Cuprinzând: Exerciții de cetire; Intuițiune și Gramatică; precum și Elemente din Aritmetică, Geografie, Istorie și Constituție. — Prețul 60 fil.

Limba maghiară manual pentru elevii școalelor populare rom. partea I de Iuliu Groșorean, I. Moldovan, — 50 fil.

Limba maghiară, cartea a II-a pentru clasele superioare ale școalei populare de I. Groșorean și I. Moldovan — 50 fil.

Curs practic de Istoria literaturii române pentru școalele populare cu ortografia academiei de I. Stanca inv. — 40 fil.

Exerciții intuitive în limba română și maghiară elaborat pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu, cu ortografia academiei. Aprobat de Ven. Conzistor din Arad 50 fil.

Tâlcuiala Evangheliilor de fericitul Loga cu litere cirile nelegată 2 cor., legată 3 cor.

Din liturgica bisericeii ortodoxe române pentru școalele medii și populare — 60 fil.

Geografia comitatului Arad pentru cl. III-a școalelor populare, scrisă de Damaschin Medrea. Manual aprobat de Ven. Conzistor din Arad și ilustrat cu mai multe figuri și hărți geografice — 70 fil.

Conspect săptăminal al materialului de învățământ propus în școala română populară de Ioan Vancu inv. — 3 cor.

Colinzi și cîntece populare culese de: T. Daul inv. 50 fileri.

Rugăciunile școlariilor și Cîntece bisericești pentru școlarii și școlarițele dela școalele populare române gr.-or. alese și întocmite de un pretin al școlariilor. cuprinzând 72 pagini. Ediția a III-a legat frumos. Prețul 40 fil.

Dumnezeștile Liturgii ale sfinților Ierarhii: Ioan gură-de-aur, Vasile cel Mare și Grigorie teologul, împreună cu rânduiala chemării Duhului sfânt. Legat în pele roșie — 10 cor.

Un Memoriu al lui Moise Nicoară (monografie istorică) de S. Secula profesor — 1 cor.

Statutul Organic al bisericeii gr.-or rom. din Ungaria și Transilvania cu un Supliment — 50 fil.

Regulament pentru parohii în provincia mitropolită a bisericeii ort. rom. din Ungaria și Transilvania — 20 fil.

Manual de cîntări bisericești sau *Octoichul mic* care cuprinde Rânduiala Vecerniei, Utreniei și a Liturgiei, cele opt glasuri pentru Dumineci, Podobiile, Politeul, Pripelele, Catavasiile, Irmoasele, Sfetilnele și altele — 1 cor. 60 fil.

Molitvelnic cu litere cirile à 7 și 8 cor.

Cercetarea istorică bisericească despre *Damian* Mitropolitul Moldovei 1435—145. de George Aramă profesor la Seminarul Veniamin din Iași — 50 fil.

Acaftistul preasfintei Născătoare de D-zeu și alte rugăciuni, prețul legat 1 cor. 70 fil. În pele roșie legat 3 cor. 20 fil.

Ciaslov (Orologion) tipărit cu litere străbune, cu binecuvântarea I. P. S. Sale Domnului Ioan Mețianu Arhiepiscop al bisericii ort. rom. din Transilvania și Mitropolit al Românilor gr.-or. din Ungaria și Transilvania. Prețul 2 cor. 40 fil.

Legea despre „penzionarea învățătorilor“ tradusă și explicată de Blașiu Codreanu inv. — 1 cor.

Lecțiuni din Gramatica limbii române, pentru școlile populare de Ioan Ilica inv. — 30 fil.

Slujba sfințirii bisericii după două manuscrise din anii 1674 și 1757. Cu o prefață de V. Mangra 60 fileri.

Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgurilor lucrat după a lui Paul Gönczi, pentru învățători și privați de Ioan Pop Reteganul inv. — 60 fil.

Eticheta, studiu social de: I. I. Ardelean paroh — 1 cor. 20 fil.

Fabulele lui D. Cihindeal de Ioan Russu, paroh — prețul 2 cor.

Compediu de Geografia Universală pentru școlile medii și preparandiale de T. Ceontea profesor, Ediția II-a cu figuri originale intercalate în text — 3 coroane

Aritmetica generală și specială, manual didactic elaborat în usul preparanzilor (școlilor comerciale și medii, cum și a tuturor privaților) de Teodor Ceontea profesor. — 4 cor.

Florile inimii. Poezii de Isaia B. Bosco 1 cor 60 fil.

In lucrare și sub tipar:

A patra carte de cetire de N Boscaiu, I. Moldovan, I. Groșorean, N. Ștef și P. Vancu.

Gramatica română de Iosif Moldovan.

Economia de Iuliu Vuia.

Fizița de Iuliu Vuia.

Geometria de Iuliu Vuia.

Aritmetica de Iuliu Vuia.

Geografia de Iuliu Vuia.

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii de pept, ofteiei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tuse, seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagei, reumatismului, răceleur, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprindearea de stomac, greața și vomarea, sgârțururile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

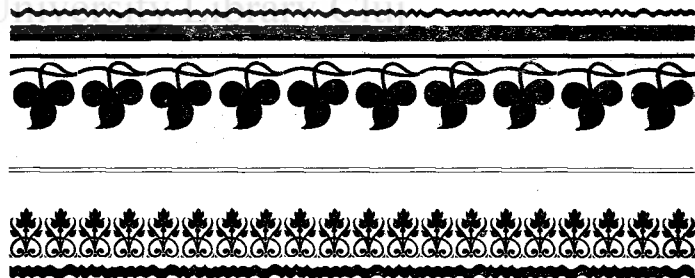
Kajodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de închiderea scaunului numai decât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chemicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față de mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Orice fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge 9—10

Cornel Demeter

apotecar în Szászváros, iskola-utca 46.

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD. Strada József főherceg-út Nr. 1.

(lângă „Victoria“).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care cauză îl recomandăm înosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.